

GUSTAVO GUTIÉRREZ'DE
ÖZGÜRLÜK TEOLOJİSİ

Alparslan Emin ÖZTÜRK

Eskiyeni Yayınları: 227

GUSTAVO GUTİÉRREZ'DE ÖZGÜRLÜK TEOLOJİSİ

Alparslan Emin ÖZTÜRK

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mart 2024

ISBN: 978-625-6781-39-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

GUSTAVO GUTIÉRREZ'DE
ÖZGÜRLÜK TEOLOJİSİ

Alparslan Emin ÖZTÜRK

Ankara 2024

Alparslan Emin ÖZTÜRK

1981 yılında Samsun Vezirköprü'de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Samsun'da tamamladı. 2004 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Van, Sinop ve Rize'de öğretmenlik yaptı. 2010'da Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *Yahudilik, Hıristiyanlık, Hinduizm ve Budizm'de Din Adamları* adlı tez ile yüksek lisansını; 2024'te Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde Dinler Tarihi Bilim Dalı'nda *Gustavo Gutiérrez'de Özgürlük Teolojisi* adlı çalışmasıyla doktora-sını tamamladı. Halen Milli Eğitim Bakanlığı'nda öğretmen olarak görev yapmaktadır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
KISALTMALAR	13
GİRİŞ	15
1. GUSTAVO GUTIÉRREZ'İN HAYATI VE ESERLERİ	33
1.1. Hayatı.....	34
1.1.1. Kökeni ve Ailesi.....	35
1.1.2. Çocukluğu, Gençlik Yılları ve Yaşadığı Çevre	38
1.1.3. Eğitim Süreci.....	45
1.1.3.1. Latin Amerika'daki Eğitim Faaliyetleri.....	46
1.1.3.2. Avrupa'da Lisansüstü Eğitim	49
1.1.3.3. Latin Amerika'ya Dönüş	53
1.1.4. Kişisel Özellikleri	59
1.1.5. Üstlendiği Görevler	61
1.1.6. Gutiérrez'i Etkileyen Bazı İsimler	67
1.1.6.1. Bartolomé de Las Casas	68
1.1.6.2. José Carlos Mariátegui	70
1.1.6.3. José Maria Arguedas.....	73
1.1.6.4. Camilo Torres ve Ernesto Che Guevara	76
1.1.6.5. Marie Dominique Chenu.....	79
1.1.7. Uluslararası Tanınırlığı ve Başarıları	83
1.2. Eserleri	88
1.2.1. Özgürlük Teolojisi ile İlgili Eserleri.....	90
1.2.1.1. <i>Teología de la Liberación: Perspectivas</i>	91
1.2.1.2. <i>Beber un su Propio Pozo: En el Itinerario Espiritual de un Pueblo</i>	95
1.2.2. Genel Teoloji ile İlgili Eserleri.....	97
1.2.2.1. <i>El Dios de la Vida</i>	97
1.2.2.2. <i>Fuerza Histórica de los Pobres</i>	100
1.2.2.3. <i>Hablar de Dios Desde el Sufrimiento del Inocente</i> ..	104
1.2.2.4. <i>La Verdad los hará Libres</i>	107
1.2.2.5. <i>Sharing the Word Through the Liturgical Year</i>	109
1.2.2.6. <i>En Busca de los Pobres de Jesucristo, el Pensamiento de Bartolomé de Las Casas</i>	112
1.2.2.7. Diğer Eserler.....	116

2. GUSTAVO GUTIÉRREZ'İN METODOLOJİSİ VE TEOLOJİK GÖRÜŞLERİ -----	119
2.1. Gutiérrez'in Metodolojisi -----	119
2.1.1. Birinci Perde: İnanç (Faith) -----	122
2.1.2. İkinci Perde: Teoloji -----	125
2.1.2.1. İlk Eylem (Praxis)-----	126
2.1.2.2. Eylem Üzerine Eleştirel Düşünce-----	131
2.1.2.3. Eleştiriden Tekrar Eyleme Geçme/İkinci Eylem- 136	
2.1.3. Teolojinin Düşün Süreci -----	138
2.1.3.1. Sosyal Analiz -----	138
2.1.3.2. Bağlamsallık -----	139
2.1.3.3. Aşağıdan Gelen Teoloji-----	141
2.1.3.4. Eskatoloji -----	144
2.2. Gutiérrez'in Teolojik Görüşleri -----	146
2.2.1. Tanrı Anlayışı-----	146
2.2.2. Kilise Anlayışı -----	154
2.2.3. Kutsal Kitap Anlayışı -----	160
2.2.4. Tanrı'nın Krallığı Anlayışı -----	162
2.2.5. Tarihin Kutsallığı Anlayışı-----	164
2.2.6. Günah Anlayışı-----	174
3. GUSTAVO GUTIÉRREZ'İN ÖZGÜRLÜK TEOLOJİSİ -----	181
3.1. Özgürlük Teolojisi (Liberation Theology) -----	181
3.1.1. Gutiérrez'in, "Kurtuluş" Yerine "Özgürlük" Kavramını Ter- cihi-----	184
3.1.1.1. Kurtuluşun Geleneksel Anlamı-----	185
3.1.1.2. Kurtuluşun Yeni Ahit Anlamı -----	185
3.1.1.3. Kurtuluşun Somutlaşması ve "Özgürlük" Anlamı 187	
3.1.2. Gutiérrez'in "Özgürlük" ve "Teoloji"yi Kullanım Şekli 190	
3.1.2.1. Özgürlük (Liberation) -----	191
3.1.2.2. Teoloji (Theology)-----	201
3.1.3. Gutiérrez'in Özgürlük Teolojisi'ni Ortaya Çıkaran Temel- ler -----	213
3.1.3.1. Teolojik Temeller -----	213
3.1.3.2. Sosyokültürel Temeller-----	224
3.1.3.3. Milliyetçi Temeller -----	230
3.1.3.4. Konferansların Rolü -----	233

3.1.4. Özgürlük Teolojisi'nin Gelişimi -----	243
3.1.5. Özgürlük Teolojisi'nin Özellikleri -----	259
3.1.6. Özgürlük Teolojisi'nin Vurguları -----	272
3.1.6.1. Yoksullar İçin Öncelikli Seçenek (<i>Preferential Option for the Poor</i>) -----	273
3.1.6.2. Özgürlük (Liberation) -----	277
3.1.6.3. Yoksulluk (Poor) -----	285
3.1.6.4. Pratik (Praxis)-----	292
3.1.6.5. Sosyal Adalet (Social Justice) -----	298
4. GUSTAVO GUTIÉRREZ'İN ÖZGÜRLÜK TEOLOJİSİ'NİN YANSIMALARI VE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER -----	301
4.1. Özgürlük Teolojisi'nin Yansımaları-----	301
4.1.1. Hıristiyanlığa Yansımaları-----	309
4.1.1.1. Latin Amerika Katolik Kilisesi'ne Yansımaları ---	310
4.1.1.2. Roma Katolik Kilisesi'ne Yansımaları-----	313
4.1.2. Diğer Teolojilere Yansımaları-----	319
4.1.2.1. Siyahî (Black) ve Afrika (African) Özgürlük Teolojisine Yansımaları -----	320
4.1.2.2. Engellilik (Disability) Teolojisi'ne Yansımaları--	334
4.1.2.3. Asya (Asian) Özgürlük Teolojisi'ne Yansımaları	338
4.1.2.4. Feminist (Feminist) Teoloji'ye Yansımaları-----	345
4.1.3. Diğer Dinî Geleneklere Yansımaları -----	353
4.1.3.1. İslâmî Özgürlük Teolojisi-----	354
4.1.3.2. Yahudi Özgürlük Teolojisi -----	362
4.2. Özgürlük Teolojisi'ne Yöneltilen Eleştiriler-----	366
4.2.1. Marksist-Komünist Hareket Eleştirisi-----	372
4.2.2. Politik ve Kültürel Deneyim Eleştirisi-----	382
4.2.3. Dini Siyasallaştırma Eleştirisi-----	384
4.2.4. Şiddeti Yüceltme Eleştirisi-----	386
5. SONUÇ -----	391
KAYNAKÇA-----	401

ÖN SÖZ

“*Gustavo Gutiérrez’de Özgürlük Teolojisi*” adlı bu çalışma, Amerika’nın keşfinden beri Latin Amerika’da devam eden sömürüye tepki olarak *yoksulluk* kavramı ile yerel yoksul Hıristiyanların dinî deneyimleri temelinde ve Gustavo Gutiérrez öncülüğünde ortaya çıkan Özgürlük Teolojisi’ni (Liberation Theology) ele almaktadır.

Özgürlük Teolojisi, II. Vatikan Konsili’nin yerel sorunlara âdil çözümler getirme idealiyle bağlantılı ortaya çıkmıştır. Gutiérrez’in fikir önderliğini yaptığı teoloji, Latin Amerika’nın en önemli gerçeği kabul edilen *yoksulluk* temelinde yükselmiştir. Bu özelliğiyle, benzer problemlere muhatap Üçüncü Dünya’nın ötekileştirilenleri için de umuda dönüşen Özgürlük Teolojisi, sosyal bilimlerin verileriyle teoloji yaparak modern çağa hitap edebilen, ölçülebilir bir Hıristiyan perspektifi oluşturmayı hedeflemiştir. Çalışma, bu sıra dışı özellikleriyle Üçüncü Dünya, Batı ve Hıristiyanlık dışı geleneklerde de etkili olan ve bir şekilde kendinden söz ettiren Latin Amerika Özgürlük Teolojisi’ni konu edinmektedir.

II. Vatikan Konsili’nin, Avrupa merkezli tanımlanan kutsallığı yerel gerçekliklere yöneltmesiyle başlayan gelişmeler, Latin Amerika’da Özgürlük Teolojisi’yle kendini gösterirken aynı zamanda, birçok araştırmamanın işaret ettiği gibi, XX. yy. Hıristiyanlığının en önemli olaylardan birini ortaya çıkarmıştır. Gutiérrez’in hayat deneyimi ve buna dayalı teolojisi üzerinden Latin Amerika’daki bu gelişmelerin anlaşılmasını amaçlayan çalışma, dört bölüm olarak planlanmıştır.

Araştırma, Özgürlük Teolojisi’ni onun fikir babası kabul edilen Gutiérrez’in hayatı, eserleri ve düşünceleri üzerinden ortaya koymak, metodolojisini tespit ederek bu temelde gelişen görüşlerin diğer inançlara yansımaları göstermektir. Bununla paralel

olarak çalışmanın ilk bölümünde ele alınan Gutiérrez'in hayatı ve deneyimleri, Latin Amerika gerçekliğiyle Kitâb-ı Mukaddes'i anlamayı ve bu perspektifle Güney Amerika için yeni bir yol bulma çabasını gözler önüne sermektedir. Çünkü Gutiérrez, yoksulların Tanrı ve Kitâb-ı Mukaddes algısıyla temellenmiş olan Özgürlük Teolojisi'ni bu hayat deneyimleri bağlamında kurgulamaktadır. Latin Amerika özelinde Kitâb-ı Mukaddes mesajlarını *yoksullar* üzerinden okuma ve buradan hareketle eyleme (praksis) geçme olarak tanımlanan Özgürlük Teolojisi, inanca dayalı eylemi önceleyerek teolojiye giden yolda ilk metodolojik basamağı oluşturmaktadır. Sonraki basamaklar, "eylem üzerine düşünme" ve ikinci eylem olarak terimleştirilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümü Gutiérrez'in izlediği bu metodolojiyi ve bununla elde edilen görüşleri ortaya koymaktadır.

Özgürlük Teolojisi, Latin Amerika'nın sorunlarına çözüm arayışıyla ortaya çıkmıştır. Bu arayışı anlama çabası hem "*Gustavo Gutiérrez'de Özgürlük Teolojisi*" isimli bu araştırmaya ilham vermiş hem de çalışmaya dört bölüm olarak yansımıştır. Birbiriyle bağlantılı dört amaca dönük olan bu bölümlerden ilki, "*Gustavo Gutiérrez'in Hayatı ve Eserleri*" ismini taşımaktadır. Burada Özgürlük Teolojisi'nin fikir babasını tanıtmak hedeflenmiş ve bu kapsamda Gutiérrez'in hayatı, çevresi ve eserleri ele alınmıştır. Böylece onun fikirlerinin alt yapısı oluşturularak teolojisinin arka planı gösterilmeye çalışılmaktadır. İkinci bölümde "*Gutiérrez'in Metodolojisi ve Teolojik Görüşleri*"ne değinilirken; üçüncü bölümde "*Gutiérrez'in Özgürlük Teolojisi*" başlığıyla araştırmaya da konu olan, Latin Amerika Özgürlük Teolojisi incelenmektedir. Dördüncü ve son bölümde ise, "*Özgürlük Teolojisi'nin Yansımaları ve Yöneltilen Eleştiriler*" ele alınarak hem Özgürlük Teolojisi hem de onun Hıristiyanlığa ve diğer inançlara etkisi gösterilmeye çalışılmaktadır.

Gutiérrez'in hayatı, eserleriyle başlayıp, metodu, teolojik görüşleri ve teolojisinin yansımalarıyla devam eden çalışma,

Özgürlük Teolojisi'ni, bir bütün olarak, arka planı ve teolojik yaklaşımlarıyla tanıtarak onun, diğer teoloji ve inançlar etkisini ortaya koymaktadır. Böylece çağdaş özgürlük diliyle tüm inanç sınırlarını aşabilme yeteneği kazanarak Hıristiyanlığın misyon çalışmalarına destek vermeyi hedefleyen Özgürlük Teolojisi'nin anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Aynı zamanda evanjelizasyona ortam sağlayan bu durum, Hıristiyanlığın II. Vatikan Konvansiyonu ile değişen modern yüzünü ifade ettiği için güncel Hıristiyanlığı ve hedeflerini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki destekleri dolayısıyla teşekkür etmem gereken birçok kişi bulunmaktadır. Öncelikle tez danışmanlığını yürüterek çalışmanın her aşamasındaki rehberliği nedeniyle Prof. Dr. Süleyman Turan'a teşekkür ediyorum. Fikirleriyle kitabın olgunlaşmasına önemli katkılar sunan Doç. Dr. Emine Battal, Prof. Dr. Mustafa Irmak, Prof. Dr. Muhammet Yılmaz ve Prof. Dr. Muammer İskenderoğlu'na şükranlarımı sunuyorum. Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü birimince SDK-2019-1044 proje koduyla desteklenmiştir. Bu bağlamda RTEÜ rektörlüğü ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü birimi yetkililerine teşekkür ediyorum. Son olarak kitabın basımını üstlenen Eskiyei Yayınları yönetici ve çalışanlarına katkıları dolayısıyla teşekkür ediyorum.

Alparslan Emin ÖZTÜRK
Şubat 2024-Rize

KISALTMALAR

APRA	: Alianza Popular Revolucionaria Americana
bk.	: Bakınız
blm	: Bölüm
CA	: California
CEB	: Christian Base Communities
CELAM	: The Latin American Episcopal Council
çev.	: Çeviren
trans.	: Translator
EATWOT	: The Ecumenical Association of Third World Theologians
ed.	: Editör
Hz.	: Hazreti
JECI	: Jóvenes Estudiantes Católicos Internacionales
JOC	: Juventud Obrera Católica
MACC	: Mexican American Cultural Center
MIEC	: Movimiento Internacionalde Estudiantes Católicos
NSR	: The Notebooks for Study and Research
ONIS	: Oficina Nacional de Información Social
OP	: Ordinis Praedicatorum
PSR	: Pacific School of Religion
PUCP	: Pontificia Universidad Católica del Perú
UNEC	: Unión Nacional de Estudiantes Católicos
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WCC	: World Council of Churches
yy.	: Yüzyıl
USAID	: United States Agency for International Development